

KE KA BAKA LANG RE HLOKANG MAKGOTLA A DINYEWE A DITLOLO TSA MOLAO KA THOBALANO?

Peto le tlikefetso ka thobalano ke bothata bo ntseng bo tswella pele dibakeng tseo re dulang ho tsona. Afrika Borwa e na le se seng sa dikgahla tse hodimo haholo tsa ditlaleho tsa peto lefatsheng. Maemo a hodimo a bofuma le sekgeo se seholo se pakeng tsa barui le mafutsana naheng ya habo rona a bolela hore babatho ba kileng ba betwa ba fumana mefuta e fapaneng haholo ya tshehetso, mme ho ya ka hore ba phela baahing ba jwang le hore ke seteishene sefe sa mapolesa seo ba tlalehang peto ho sona.

Ka makgotla a dinyewe a ditlolo tsa molao ka thobalano*, mokgwatshebetso wa makgotla o tshwanetse ho tshehetsa mahlatsipa a botlokotsebe, hape o ntse o etsa bonnete ba hore dinokwane kapa tsona ditlokotsebe di tobana le tshebetso tsa molao. Batho kileng ba betwa ba fanang ka bopaki** makgotleng a dinyewe a ditlolo tsa molao ka thobalano ba tshwanela ho fumana tshehetso ha ba nehelana ka bopaki ho fokotsa ho sithabela (trauma) ho eketsehileng***.

*Tlolo ya molao ka thobalano – ketso ya thobalano ka bonokwane (peto, tlikefetso ka thobalano, ho lematsa ka thobalano)

**Ho paka – ho fana ka dintlha tsa seo o se boneng jwalo ka paki ka lekgotleng ka dinyewe

***Ho sithabela ho eketsehileng – ho tsieleha ka baka la ho hopola ketsahalo e entseng hore o sithabele

NA LEKGOTLA LA DINYEWE LA DITLOLO TSA MOLAO KA THOBALANO KE ENG?

Lekgotla la dinyewe la ditlolo tsa molao ka thobalano ke phaposi e kgethehileng ya lekgotla e shebaneng feela le ditlolo tsa molao ka thobalano, jwalo ka peto. Le fana ka ditshebetso tse ikgethang ho bao ba kileng ba betwa le ho dipaki tse ding. Sepheo sa lekgotla lena la dinyewe ke:

- ho fokotsa ho sithabela ha motho ya kileng a betwa;
- ho potlakisa dinyewe, hore di tle di phethwe ka potlako;
- ho etsa diqeto kapa dikahlolo tse betere tsa lekgotla, hobane batho ba sebetsang makgotleng ana a dinyewe ba na le botsebi bo boholo le boiphihlelo;
- ho fumana ba bangata ba le molato* le ho romela batlodi bao ba molao ba eketsehileng** tjhankaneng; le
- ho neha batho tshepo ya hore ka ho tlaleha peto hoo ho ka sebetsa hantle haholo, mme ho kgothaletse batho ba bangata ba betilweng ho tlaleha dinyewe tsa bona mapoleseng.

*Ho fumanwa o le molato – ho ahlolwaukwahlulelwa

**Motlodi wa molao – motho ya etsang ketso e kotsi, e seng molaong, kapa e sa lokang

NA KE ENG SE IKGETHANG KA LEKGOTLA LA DITLOLO TSA MOLAO KA THOBALANO?

Mohopolo wa makgotla a dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano o ile wa hlahiswa mona Afrika Borwa. Ka 2013, ho ile ha hlahiswa mmotlolo o motjha wa makgotla a dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano, o behang tsohle tse hlokehang bakeng sa lekgotla la dinyewe hore le be lekgotla la dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano. Mmotlolo ona o laela hore makgotla ana a be le batjhotjhisi* ba ikgethang ba rupelletsweng, batshehetsi ba lekgotla la dinyewe le bomakgrata**. Lekgotla la dinyewe la ditlolo tsa molao ka thobalano le na le phaposi e ikemetseng ya lekgotla. Hape le na le phaposi ya ho fana ka bopaki e nang le disebediswa tsa dithelevishene tsa CCTV, moo bana ba ka nehelanang ka bopaki ntle le ho shebana le motho ya betileng kapa motlodi wa molao ka thobalano ka seqo sa hae, ha ba ntse ba bua ka se etsahetseng.

MAKGOTLA A DINYEWE A DITLOLO TSA MOLAO KA THOBALANO

*Motjhotjhisi – leqwetha le nehang lekgotla bopaki ba hore moqosuwa o entse tlolo ya molao eo a qosetswang yona

**Makgrata – mohlanka ya sebetsang jwalo ka moahlodi makgotleng a dinyewe

KE MAKGOTLA A DINYEWE A DITLOLO TSA MOLAO KA THOBALANO A MAKAE A LENG TENG?

Lefapha la Toka le tlahile Palamenteng hore ho na le makgotla a dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano a 75 ka Motsheanong 2018, empa re nahana hore ha se ona kaofela a nang le disebediswa tse lekaneng kapa hona ho sebetsa ka nepo. O ka fumana lenane la makgotla a dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano webosaeteng ya Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molaotheo ho - <https://bit.ly/2JXfAc0>.

NA KE ENG EO NKA E ETSANG HO BONA HORE MAKGOTLA ANA A DINYEWE E BA DINTHO TSA SEBELE?

Ka 2013, Lefapha la Toka (DOJ) le ile la tshepisa ho hloma makgotla dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano naheng ka bophara. Le ha a mang a makgotla a dinyewe tsa ditlolo tsa molao ka thobalano a hlongwe, molao o etsang hore hona ho kgonahale o ntse o tshwanela ho kengwa tshebetsong. Molao ona* o etsa bonnete ba hore ho ba le merero e hlakileng le ditekanyetso tsa ditjhelete bakeng sa makgotla a dinyewe. O tla o bolella hape le ka moo hantlente makgotla a dinyewe a tla hlongwa ka teng le hore a tla sebetsa jwang. O ka etsa ho latelang ho lekola le ho bona kgatelopele:

- Kopa ba mehlodi ya ditaba ba sebakeng sa heno ho tlahela ka boemo ba makgotla a dinyewe a sebakeng sa heno
- Latella ditaba tsa hao le Motlatsi wa Letona la Lefapha la Toka (DOJ) ka ho romela matshwenyeho a hao ho - <https://bit.ly/2HMJ8IK>
- Lekola webosaete ya Shukumisa le leqephe la Facebook bakeng sa tse ntseng di etsahala
- Latela tshebetso tsa palamente ha ho buuwa ka makgotla a ditlolo tsa molao ka thobalano ho <https://pmg.org.za>

*Karolo ya 55A ya Molao wa Tlolo tsa Molao (Ditlolo tsa Molao ka Thobalano mmoho le Ditaba tse Amanang le Hoo) Molao o Fetotsweng wa 32 wa 2007

SETLAMO SA SHUKUMISA

Re setlamo sa mekgatlo e ka bang ka hodimo ho 75 mona Afrika Borwa ka bophara mme re sebetsa kgahlanong le tlikefetso ka tsa thobalano. Re tshetsa le ho kgothaletsa melao le maano a bontshang ditabatabelo tse ntle tsa batho ba baholo le bana ba kileng ba hlekefatswa ka thobalano. Haesale re etsa hona ho tloha ka 2008.

Bakeng sa dipotso kapa ditlhakisetso dife kapa dife, re kopa hore o kene ho www.shukumisa.org.za kapa <https://web.facebook.com/Shukumisa/> kapa iteanye le Mohokahanyi wa Shukumisa ho Emeile ena: coordinator@shukumisa.org.za